

ERA Darbseminārs tiesnešiem un prokuroriem:
Ievads ES Vides tiesībās

Dr Matias Kellers
Āhenas Administratīvās tiesas priekšēdētājs

Ievads ES Vides tiesībās -
ar fokusu uz nacionālā līmeņa tiesnešu un prokuroru
lomu

ES rīki nacionālajiem tiesnešiem un prokuroriem

Priekšvārds

- Šī prezentācija ir paredzēta, lai veicinātu domu un pieredžu apmaiņu starp juridiskajiem profesionāļiem no dažādām DV (kolēģu diskusija) par ES Dabas aizsardzības tiesībām.
- Nevar izvairīties no tā, ka šī prezentācija atspoguļo manu, kā Vācijā strādājoša administratīvā tiesneša, pieredzi.
- Es ceru, ka manis izvēlētie vispārējie un mazāk specifiskie jautājumi ir būtiski arī Jūsu darbā. Prezentācijas laikā esiet aicināti pievienot arī citus jautājumus.

Ar nepacietību gaidīšu diskusijas!

Matiass Kellers

Tematu saraksts:

- Nacionālā tiesneša loma
- Tiesu pieejamība
- Pagaidu atsauce (interpretācija/derīgums)
- ES tiesību aktu pārākums
- Līdzvērtības un efektivitātes principi

Nacionālā tiesneša loma

Nacionālais tiesnesis ir (gandrīz vienmēr - viens un vienīgais)
tiesnesis Eiropas Savienībā!

Paris 2010- Le penseur CC BY-SA 2.0.Credit:
Daniel Stockman-Flickr: Paris 2010 Day 3-9

Kāpēc?

ES tiesu kārtība balstās uzsadarbību starp nacionālajiem un ES tiesnešiem

LES 19.pants 1.punkts

- **Eiropas Savienības Tiesa** (jurisdikcija, kas piešķirta ar Līgumiem)

(...) nodrošina, ka tiek ievērots tiesiskums Līgumu interpretēšanā un piemērošanā.

- **Dalībvalstis** (jurisdikcija visās pārējās ES lietās)

(...) nodrošina tiesību aizsardzības līdzekļus
jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesības.

ES tiesu īpašo kārtības raksturu var redzēt LESD 174.pantā:

„Izņemot ja vien EST jurisdikciju nenosaka Līgumi,

strīdi, kuru puse ir Savienība

šī iemesla dēļ netiek izslēgta no DV tiesu vai tribunālu
jurisdikcijas.”

A maiore ad minus:

visas pārējās („vājākās“) ES lietas ir DV jurisdikcijā.

Nacionālie tiesneši ar EST komunicē ar prejudiciālā nolēmuma procedūras palīdzību, kā to nosaka LESD 267.pants:

Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir sniegt **prejudiciālus nolēmumus** par:

- (a) līgumu **interpretāciju**
- (b) (ES) tiesību aktu **spēkā esamību** un interpretāciju

Tiesu pieejamība

Kur sākt meklējot zaļo piekļuvi tiesai?

Source: <https://www.iucn.org/fr/node/19127>

Vislabākais sākumpunkts ir

Orhūsas konvencija

1. Publiska piekļuve informācijai par vidi
2. Sabiedrības līdzdalība pieņemot noteiktus, ar vidi saistītus lēmumus
3. Piekļuve tiesām vides jautājumos

„Orhūsas gars“ (preambulas 8.punkts):

... pilsoņiem (un NVO) jābūt piekļuvei informācijai,
jābūt iespējai piedalīties lēmumu pieņemšanā un
**piekļuvei tiesām vides
jautājumos....**

Lieta var palīdzēt

abstraktus juridiskus jautājumus nolikt

“uz zemes”.

Gadījuma apraksts:

Lielajam kormorānam patīk zivis (apmēram 150kg gadā) tikpat ļoti kā zvejniekiem. Saksijas-Anhaltas valdība izdod **vispārējus noteikumus, kas ļauj kormorānus medīt**. NVO mēģina uzsākt tiesvedību lai putnus aizsargātu.

Quid iuris?

Kormorāns - Foto: Frank Derer

Sāksim ar acīm redzamo...

Lielais kormorāns jeb jūras krauklis (Phalacrocorax carbo)
ir aizsargājams kā to paredz Putnu direktīva
(Direktīva 2009/147/EC par savvaļas putnu saglabāšanu).

Tā apzinātu sagūstīšanu un nogalināšanu, traucēšanu, ligzdu
iznīcināšanu vai olu ņemšanu var atļaut tikai atbilstoši **atrunu**
sistēmai, kas noteikta Putnu direktīvas 9.pantā.

(Vadlīniju dokuments: Lielais kormorāns, atrunas piemērošana atbilstoši Putnu
direktīvas 2009/147/K 9.pantam)

**Vai NVO var uzsākt tiesvedību balstoties uz apgalvojumu, ka
atkāpes prasības (“novērst nopietnu kaitējumu zvejniecībai”) nav
izpildītas?**

Sākumā apskatīsim OK 9.panta
3.punktu ...

Ņemot vērā “Orhūsas garu”, liekas, ka šajā gadījumā ir pilnīgi skaidrs, ka šai vajadzētu būt NVO “dienai tiesā”.

OK 9.panta 2.un 3.punkts garantē iespēju griezties tiesu iestādēs vides jautājumos.

Taču, kā mēs vāciski sakām

... “velns slēpjas sīkumos” ...

šajā gadījumā, transponēšanas procesā un nacionālajās procesuālajās tiesībās.

OK 9.panta 3.punkts, pirmoreiz
lasot:

„(...) Puses pārlicinās, ka ...
tās atbilst kritērijiem, kas noteikti nacionālajos tiesību aktos, ja tādi
ir,

**sabiedrības locekļiem
ir piekļuve administratīvajiem vai tiesu procesiem**

lai apstrīdētu privātpersonu un valsts iestāžu darbību vai bezdarbību,

kas ir pretrunā attiecīgās valsts tiesību aktiem par vidi.”

OK 9.panta 3.punkta otrreizēja lasīšana no tādas DV puses, kura visā pilnībā Orhūsas garu neievēro ...

„(...) katra no Pusēm pārliecinās, ka ...
ja tās atbilst kritērijiem, kas noteikti nacionālajos tiesību aktos,
sabiedrības locekļiem ir piekļuve (tiesu iestādēm).”

Vai kormorāna lieta valsts līmenī ir slēgta?

Daudzās DV joprojām ir “kritēriji nacionālajos tiesību aktos”, kas izslēdz pieejamību tiesām “mazos un vidējos” vides gadījumos.

Kāpēc?
Eiropieši un vācieši baidās no quasi actio
popularis ...

... tā rezultātā OK 9.panta 3.punkts joprojām nav pilnībā transponēts vai
ieviests.

Tiesa lietā (C-240/09) “Slovak Brown Bear /LZ (I)”
mēģina aizpildīt šo trūkumu prasot pielāgot
nacionālās procesuālās tiesības un
“interpretēt pēc iespējas pilnīgāk”.

To darot, praktiķi var atrast labas vadlīnijas 2017.gada 28.aprīļa
Komisijas paziņojumā par tiesu pieejamību vides jautājumos
(2017/C 275/01) .

Personīga piezīme: Šis visaptverošais dokuments ir tāds jaunākais “juridiskais
komentārs” , kuru, iespējams, neatradīsiet savas tiesas bibliotekā.

(Amerikāņi to varētu saukt par “**Likuma atkārtotu skaidrojumu**”:
kas domāts nevis lai ko liktu, bet pārliecinātu)

Kormorāns vēl joprojām gaida šīs lietas
iznākumu ...

Piem.: Ko visticamāk darīs Vācijas administratīvās tiesas tiesnesis?

Pieeja tiesai nav, atbilstoši OK 9.panta 3.punktam!

Pat atbilstoši jaunajam Apelācijas likumam vides jautājumos no 2017.gada un interpretācijai “pēc iespējas pilnīgāk” (Slovākijas brūnā lāča lieta), vēl joprojām pastāv nepilnības, kuras var novērst vienīgi **Vācijas likumdevējs**.

Taču, NVO pieeja tiesām var tikt nodrošināta balstoties uz OK 9.panta 2.punktu!

Pamatojums: 2016.gada 8.novembra tiesas spriedums lietā (C-243/15, LZ II), dažkārt saukta arī par

“Slovākijas brūnais lācis II”

C-243/15

„Slovākijas brūnais lācis II“

Šeit EST sāk no jauna un iedibina
likumīgas prasības balstoties uz

ES Pamattiesību hartas 47.pantu un

Orhūsas konvencijas 9.panta 2.punktu un

Orhūsas konvencijas 6.pantu

Lēmumiem, darbībām un bezdarbībai attiecībā uz kuriem attiecas
Orhūsas konvencijas 6.pants par **sabiedrības līdzdalību**.

**Kormorānu medības:
pirms sabiedrības
līdzdalības?**

Izšķīrošais jautājums par tiesisko statusu šajā gadījumā izrādās:
Vai ir piemērojama norma par sabiedrības līdzdalību (OK 6.pants)?

Orhūsas konvencijas 6.pants nosaka: "1. Katra Puse:

- (a) Piemēro šī panta normas attiecībā uz lēmumiem par to vai **I pielikumā uzskaitītās darbības** ir pieļaujamas;
- (b) Atbilstoši nacionālajiem tiesību aktiem, šīs normas **arī piemēro lēmumiem** attiecībā uz darbībām, kuras uzskaitītas I pielikumā, **kurām varētu būt ievērojama ietekme uz vidi."**

Vācijas gadījumā „Kormorāna lietā“:
medībām ir ievērojama ietekme.
NVO ir tiesisks statuss.
Taču medības ir attaisnotas, jo tās novērš nopietnu kaitējumu zvejniecībai.

Saxony-Anhaltas Apelācijas tiesas 2017.gada
23.marta lēmums (2 K 127/15) un 2017.gada
22.novembra lēmums (2 K 127/15).

Secinājumi, kas izriet no Kormorāna lietas:

1. Visaptveroša garantija piekļuvei tiesām, kā to nosaka OK 9.panta 3.punkts vēl joprojām pilnībā nedarbojas “transponēšanas deficīta” dēļ ES un dažās DV.
2. EST nesenā judikatūra Brūnā lāča lietā (Brown Bear II /LZ II) atrod “risinājumu” nodrošināt NVO tiesības, piemērojot ES hartas 47.pantu kopā ar OK 9.panta 2.punktu un 6.panta 1.punkta b)apakšpunktu, uz to attiecinot lietas, kas var nopietni ietekmēt vidi.
3. Šeit redzama arī nepārprotama saikne ar Putnu direktīvu. Kā arī saikne ar Dzīvotņu direktīvas 6.panta 3.punktu vai Ūdens pamatdirektīvas 4.pantu, kas novestu pie tāda pat rezultāta. (EST 2017.gada 20.decembra spriedums lietā C-664/15, „Protekt“)

Prejudiciāls nolēmums

Pagaidu atsauce

(interpretācija/derīgums)

LESD 267.pants:

Eiropas Savienības Tiesas kompetencē ir sniegt prejudiciālus nolēmumus par:

(a) Līgumu **interpretāciju**;

(b) Savienības iestāžu vai struktūru tiesību aktu **spēkā esamību** un interpretāciju.

Rekomendācijas sniedz labas norādes ...

EST Oficiālais Vēstnesis 2018/C:

2018.gada 20.jūlija “Rekomendācijas valstu tiesām un tribunāliem saistībā ar prejudiciālā nolēmuma procedūras uzsākšanu”

Apakšsvītras piezīme:

Iepriekš minētās rekomendācijas ir visaptverošas.

Pieprasījumu var iesniegt tikai pēc tam, kad valstu tiesneši ir izlasījuši šīs rekomendācijas

Būtiski lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu elementi

(Pielikums rekomendācijām, Oficiālais Vēstnesis
 2018/C 257/01)

1. Iesniedzējtiesa

“Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu jānorāda iesniedzējtiesa vai attiecīgajā gadījumā tās palāta, vai iesniedzējtiesas sastāvs, kā arī pilnīga šīs tiesas kontaktinformācija, lai veicinātu turpmāko EST saziņu ar šo tiesu.”

(Pielikums rekomendācijām 2018/C 257/01)

2. Puses un to pārstāvji pamatlietā

“ ... Ja tas izrādās nepieciešams personas datu aizsardzībai, **iesniedzējtiesai ir jāanonimizē lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu** un šajā nolūkā jāredīgē to fizisko personu vārdi vai dati, kas varētu tās identificēt, kuras minētas lūgumā vai kuras skar domstarpības pamatlietā.”

(Pielikums rekomendācijām 2018/C 257/01)

3. Pamatlietas priekšmets un atbilstošie fakti

“Iesniedzējtiesai ir īsi jāapraksta pamatalietas priekšmets un attiecīgie faktu konstatējumi, ko noteikusi šī tiesa.”

(Pielikums rekomendācijām 2018/C 257/01)

4. Atbilstošās tiesību normas

“Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu jāietver precīzas atsauces uz valsts tiesību aktiem, kas piemērojami pamatlietas faktiem, tostarp jebkurai attiecīgai judikatūrai, kā arī tie ES tiesību akti, kuru interpretācija tiek lūgta vai kuru derīgums tiek apstrīdēt.

Šīm atsaucēm jābūt visaptverošām, un tajās jābūt precīzam attiecīgo tiesību aktu nosaukumam un citātam, kā arī atsaucēm uz to publicēšanu. Ja iespējams, arī judikatūras citātiem kā arī atsaucei uz EST vai nacionālajā tiesā skatītas lietas numuru un lēmumu, atbilstoši Eiropas judikatūras identifikatoram.”
(Pielikums rekomendācijām 2018/C 257/01)

5. Iesnieguma pamatojums

“Tiesa var lemt par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu tikai tad, ja ES tiesību akti ir piemērojami pamatlīetai. Tāpēc iesniedzējtiesai ir jāsniedz iemesli, kas to pamudināja noskaidrot ES tiesību normu interpretāciju vai spēkā esamību, kā arī saistību starp šīm normām un valsts tiesību aktiem, kas piemērojami pamatlīetai. Ja iesniedzējtiesa to uzskata par noderīgu lietas izpratnei, tā var izklāstīt arī pušu argumentus attiecīgajā lietā. ”

(Pielikums rekomendācijām 2018/C 257/01)

6. Jautājumi, par kuriem tiek lūgti prejudiciālie nolēmumi

“Iesniedzējtiesai skaidri un gaiši jāformulē jautājumi, ko tā iesniedz Tiesai prejudiciāla nolēmuma saņemšana. **Jābūt iespējai saprast šos jautājumus kā tādus, bez nepieciešamības skatīt, lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, papildus pamatojumu.**

Ciktāl iespējams, iesniedzējtiesai arī **īsi jāpasaka savs viedoklis par atbildi**, kāda būtu jāsaņem uz uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem.”

(Pielikums rekomendācijām , 2018/C 257/01)

7. Iespējamā nepieciešamība pēc īpašas attieksmes

“Visbeidzot, ja iesniedzējtiesa uzskata, ka lūgums, ko tā iesniedz Tiesai, ir jāizskatāit īpašā veidā gan attiecībā uz nepieciešamību saglabāt strīdā iesaisto pušu **anonimitāti**, gan attiecībā uz **steigu** ar kuru lūgums apmierināms, iesniedzējtiesai pavadvēstulē **detalizēti jaizklāsta īpašās attieksmes nepieciešamības iemesli**

(Pielikums rekomendācijām , 2018/C 257/01)

Lūguma sniegt prejudiciālo nolēmumu formālie aspekti (I)

Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir jāiesniedz tādā **formā, kas Tiesai atvieglo to elektronisko apstrādi** un jo īpaši ļauj tos skenēt un piemērot rakstzīmju optisko atpazīšanu. Ievērojot sekojošo:

- lūgumam jābūt rakstam **uz balta, A4 formāta papīra bez līnijām**,
- jaizmanto viens no **parasti izmantojamiem burtu fontiem**(tādiem kā Times New Roman, Courier vai Arial), burtu lielumam jābūt vismaz 12 pašā tekstā, vai vismaz 10 parindēs, ar 1,5 lielām atstarpēm un 2,5 cm atstātām malām (no sāniem, augšas un apakšas), un
- visām pieprasījuma lapām un tajās iekļautajām rindkopām jābūt **numurētām pēc kārtas**.

Lūguma sniegt prejudiciālo nolēmumu formālie aspekti (II)

To nosūta uz Tiesas kanceleju kopā ar materiāliem pamatlietā pa epastu

DDP-GrefeCour@curia.europa.eu

vai pa pastu, ierakstītā vēstulē uz

Registry of the Court of Justice

Rue du Fort Niedergrünwald,

L-2925 Luxembourg, LUXEMBOURG.

Ja tiek lūgts piemērot **paātrināto procedūru** vai steidzamo procedūru, ieteicamā sūtīšanas metode prejudiciālā nolēmuma saņemšanai ir izmantojot epastu ..

ES tiesību aktu pārākums

ES tiesību akti: to pārākums un tiešā piemērojamība (La primauté et l'effet direct)

EST 1964.gada 15.jūlija lēmums lietā Costa/Enel nosaka

Eiropas Kopienas tiesības kā
neatkarīga tiesību sistēma prevelē
pār (jebkuriem) nacionālajiem
valsts tiesību aktiem.

Kas notiek Vācijā?

- Valstu tiesas ir atzinušas ES tiesību pārākumu pār valsts tiesību aktiem.
- Tāpēc, ja šis princips netiek pilnībā ievērots, tas piesaista tiesībsargājošās sabiedrības uzmanību.
- Vācijas Konstitucionālā tiesa apsvēra ES tiesību aktu “nepiemērojamību” “ārkārtējās tiesiskuma liegšanas situācijās” un beidzot nāca klajā ar piemēru.

Vācijas Konstitucionālā tiesa apsvēra ES tiesību aktu “nepiemērojamību” “ārkārtējās tiesiskuma liegšanas situācijās”:

[„Bīstamas” ziņas:]

- *Cilvēktiesību standarts*
- *Ultra vires likums*
- *Konstitūcijas pamats*

„Sadarbība”:

*Pirms ES tiesību aktu
nepiemērošanas, Vācijas
Konstitucionālā tiesa uzsāka
prejudiciālā nolēmuma procedūru
par LESD 267.panta spēkā esamību.*

[„Labas” ziņas:]

Konstitucionālās tiesas senāts
pirmajā lasījumā piemēros **ES
Pamattiesību hartu kā
standartu konstitūcijas
pārskatīšanai** (Beschluss vom 6.
November 2019 - 1 BvR 276/17 - Recht
auf Vergessen II)

ECB: “Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas 2. senātam ‘**nav izprotams’ kā
EST pārbauda un nosaka samērīgumu** veicot novērtējumu par to, vai Eiropas
Centrālā banka, iegādājoties valdības obligācijas, pārsniedza savas monetārās
politikas pilnvaru robežas. (Beschluss vom 5. Mai 2020 2 BvR 859/15 u.a. - PSPP)

Līdzvērtības un efektivitātes principi

levads

Līdzvērtības princips:

Darbības atbilstoši ES tiesību aktiem nedrīkst būt “mazāk vēlamas” kā darbības, kuras veiktas atbilstoši vietējiem tiesību aktiem.

Vācijā tas noved pie tā, ka jautājumu par neesošu IUV ex officio jāskata administratīvajā tiesā, līdzīgi kā citus likuma jautājumus vai faktus.

Efektivitātes princips: (grūti piemērojams)

Vietējie procesuālie noteikumi nedrīkst radīt situāciju, kad ES tiesību izmantošana ir “praktiski neiespējama jeb pārmērīgi grūta”.

Runāsim par to lietas kontekstā:

„Neesošs IUV novērtējums: vai tas ir jāutājums, kas jāskata ex officio?”

- Scenārijs:

Kaimiņš iesniedz prasību pret atļauju ierīkot izgāstuvi.

Attiecīgās DV tiesnesis izskatot lietu atklāj, ka obligātais ietekmes uz vidi (IUV) novērtējums administratīvā procesa laikā nav ticis veikts.

Vai viņš/viņa var pacelt šo jautājumu ex officio?

„Neesošs IUV novērtējums: vai tas ir jāutājums, kas jāškata ex officio?”

ES ietvars:

LES 19.panta 1.punkts

(...)

Dalībvalstis nāk klajā ar pietiekamiem pasākumiem, lai nodrošinātu **efektīvu tiesisko aizsardzību** jomās, uz kurām attiecas Savienības tiesību akti.

ES pamattiesību hartas 27.pants un ES tiesību vispārējie principi balstās uz Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 6.un 13.pantu

„Neesošs IUV novērtējums: vai tas ir jāutājums, kas jāškata ex officio?”

Dalībvalstis bauda “procesuālu autonomiju” nosakot pati savu procesuālo noteikumu kopumu (nav ES harmonizācijas)

Taču, šie vietējie procesuālie noteikumu ir piemērojami atceroties par

līdzvērtības principu

un

efektivitātes principu.

(Cf. inter alia: C-312/93 - Peterbroek -)

„Neesošs IUV novērtējums: vai tas ir jautājums, kas jāskata ex officio?”

Līdzvērtības princips:

Darbības atbilstoši ES tiesību aktiem nedrīkst būt “mazāk vēlamas” kā darbības, kuras veiktas atbilstoši vietējiem tiesību aktiem.

Vācijā tas noved pie tā, ka jautājumu par neesošu IUV ex officio jāskata administratīvajā tiesā, līdzīgi kā citus likuma jautājumus vai faktus.

Efektivitātes princips: (grūti piemērojams)

Vietējie procesuālie noteikumi nedrīkst radīt situāciju, kad ES tiesību izmantošana ir “praktiski neiespējama jeb pārmērīgi grūta”.

Liekas, ka ir iespējams neuzdot šo jautājumu ex officio.

(Cf. AG Kokott, C-416/10, para. 152 ss. „Križan and Others“)

Kopsavilkums: Iespējamie rīki nacionālajiem tiesnešiem:

- Nacionālā tiesneša kā tiesneša ES loma
- Piekļuve tiesu iestādēm skatoties no Orhūsas konvencijas puses
- Prejudiciālais nolēmums (pagaidu atsauce)
- ES tiesību aktu pārākums
- Līdzvērtības un efektivitātes principi

Paldies par uzmanību!

Source: www.spiegel.de

